

การแต่งกายของชาวไทยมุสลิม

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จิตติมา ระเด่นอาหมัด...เรื่อง
สมบูรณ์ ธนะสุข ...รูป

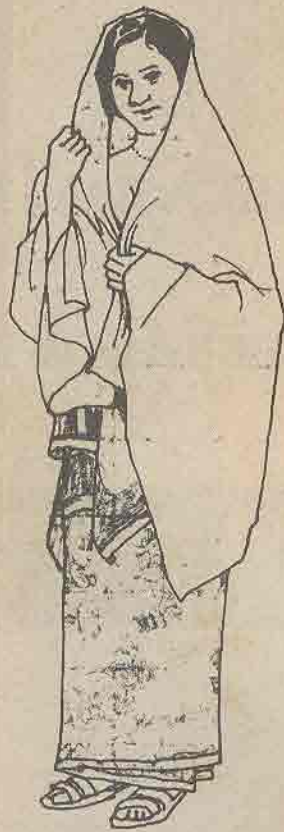
บทความนี้เรื่องนี้สืบเนื่องมาจากการจัดนิทรรศการ "ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้" เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีเป็นผู้จัด ผู้เขียนได้รับการของร้องให้จัดแฟ้มการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงจำเป็นต้องเขียนคำบรรยายประกอบ และในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ผู้เขียนได้เป็นรองประธานกรรมการจัดสร้างภาพยนตร์เสียงในฟิล์มเรื่อง "ศิลปวัฒนธรรมไทย มุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้" จำนวน ๑๕ เรื่อง และ ๑ ใน ๑๕ เรื่องนั้นเป็นเรื่องการแต่งกาย

ของชาวไทยมุสลิม ผู้เขียนได้นำคำบรรยายแฟ้มในครั้งนั้นมาขัดเกลาเป็นบทภาพยนตร์ และให้นักศึกษาหลายสถาบันหยิบยืมสำหรับเขียนรายงาน บทความนี้ไม่มีเอกสารอ้างอิงเพราะเป็นเรื่องราวที่ได้จากการซักถามผู้รู้หลาย ๆ ท่าน จึงย่อมมีข้อผิดพลาดหรือไม่กระจ่างเป็นธรรมดาผู้เขียนจะรู้สึกยินดียิ่งถ้าจะได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่องนี้จากผู้รู้ท่านอื่น ๆ ที่จะกรุณา "ติเพื่อก่อ" โอกาสนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้รู้ทั้งหลายที่ได้กรุณาแก่ผู้เขียนในการเขียนบทความเพื่อเผยแพร่ครั้งนี้

ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีประเพณีการแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สืบทอดกันมาแต่โบราณกาลและมีลักษณะแตกต่างจากการแต่งกายของชาวไทยโดยทั่วไป บ้างว่าคล้ายกับการแต่งกายของชาวมาเลเซียและบ้างก็ว่าคล้ายกับของชาวอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตามการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมก็ไม่เหมือนสองชาติดังกล่าวทีเดียว แต่อาจจะได้รับอิทธิพลบ้างโดยสืบเนื่องมาจากทำเลที่ตั้งซึ่งมีการติดต่อไปมาค้าขายมาตั้งแต่อดีต ปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยมุสลิมในภูมิภาคอื่น ๆ ได้ทวีความสำคัญมากขึ้น ทั้งนี้เพราะปัจจัยทางการคมนาคมขนส่งเป็นประการสำคัญ ประกอบกับมีกลุ่ม "คณะหี" ชั่ว

เผยแพร่นศาสนา ทำให้ศาสนาอิสลามมีบทบาทต่อการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมมากขึ้น แต่เดิมลักษณะการแต่งกาย เป็นศาสนาวัฒนธรรมอยู่แล้ว แต่อาจจะมีบางอย่างที่ขัดต่อศาสนาบ้าง เมื่อมีการเผยแพร่นหลักปฏิบัติในการแต่งกายให้ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม โดยถือว่าการเปิดเผยอวัยวะบางส่วนของร่างกายเป็นการไม่เหมาะสม บริเวณที่ควรปกปิดสำหรับผู้ชายได้แก่ อวัยวะตรงกลางลำตัวตั้งแต่บั้นเอวลงไปถึงกลางน่อง ถ้าเป็นผู้หญิงจะต้องปกปิดทั่วร่างกาย เว้นแต่ใบหน้ากับมือเท่านั้น ขณะนี้จึงมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมอย่างขนานใหญ่ กล่าวได้ว่าเป็นการปฏิวัติการแต่งกายที่ยอมรับได้ ฉะนั้นภาพการแต่งกายคล้ายชาวอาหรับ ชาวปากีสถาน ชาวบังกลาเทศ และอื่น ๆ ได้ปรากฏให้เห็นตามท้องถนนในจังหวัดชายแดนภาคใต้บ้างแล้ว ในขณะที่เดียวกันเอกลักษณ์การแต่งกายดั้งเดิมก็ถูกดัดแปลงให้เข้ากับหลักศาสนาอิสลาม และสมัยนิยมมากขึ้นตามลำดับ

แต่เดิมการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในจังหวัดปัตตานี มีทั้งระดับในราชสำนักลงมาถึงระดับชาวบ้าน ส่วนมากเป็นการดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับโอกาสต่าง ๆ แต่คงมีลักษณะเด่นบางอย่างไว้ นั่นคือต้องมีมิดชิด ซึ่งยึดถือกันในกลุ่มมุสลิมที่เคร่งครัดต่อศาสนาว่า หญิงมุสลิมจะแต่งกายด้วยอาภรณ์ใด รูปแบบใดไม่สำคัญ

รูปที่ ๑

ที่สำคัญก็คือต้องปกปิดอวัยวะส่วนที่ศาสนาให้ปกปิด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้หญิงมีฐานะสูงส่ง เเด่นดี และเป็นที่เคารพนับถือแก่ผู้ที่ได้พบเห็น ชาวมุสลิมไม่น้อยมีความเห็นว่าการแต่งกายปัจจุบันโดยเฉพาะในสังคมชาวตะวันตก และพวกที่ยึดถือวัฒนธรรมตะวันตกเป็นแบบอย่าง มักจะเกิดคืออาชญากรรมมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้สาเหตุหนึ่งเกิดจากการเปิดเผยร่างกายของหญิงจนเกินขอบเขต และอาภรณ์บางแบบก็ทำให้อารมณ์ของเพศตรงกันข้ามอย่างเห็นได้ชัด

การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีวิวัฒนาการมาตามลำดับ การแต่งกายบางแบบก็เลิกใช้แล้ว อย่างเช่นชุดกระ

โจมอก (รูปที่ ๑) ซึ่งเป็นการแต่งกายของหญิงมุสลิมในอดีต และเลิกใช้มาประมาณ ๘๐ ปีแล้ว การแต่งกายแบบนี้ สมัยก่อนเป็นที่นิยมทั่วไปสำหรับสาวมอยู่ในบ้าน หรือออกงานนอกบ้านก็ได้ ประกอบด้วยผ้า ๓ ชั้น ชั้นแรกเป็นผ้าใสร่งปาเต๊ะ หรืออาจใช้ผ้าสตีอโร (ผ้าไหม) ก็ได้ ลักษณะเป็นถุงน่องยาวกรอมเท้า ชั้นที่สองเป็นผ้ากระโจมอก มักใช้ผ้าแอแจ๊ะ (เป็นผ้าไหมลายต่าง ๆ เช่น ลายกลกริชยาวตามแนวนอน และลายมัดหมี่เป็นต้น คำว่า แอแจ๊ะ เพี้ยนมาจากชื่อเมือง Ajeah ซึ่งอยู่ทางเหนือสุดของเกาะสุมาตรา) หรืออาจใช้ผ้าตลือเป๊ะ (ผ้าไหมลิโป้จากเมืองจีน) หรือผ้าปาเต๊ะ ผ้าที่ใช้กระโจมอกนี้ยาวประมาณ ๘๐-๘๐ นิ้ว และกว้างประมาณ ๓๐-๓๖ นิ้ว วิธีการกระโจมอกซึ่งเป็นจุดสำคัญของการแต่งกายชุดนี้ก็คือ ให้ชายผ้าทั้งสองข้างห้อยอยู่ตรงกลางเป็นมุมแหลม และผ้าชั้นที่สามเป็นผ้าคลุมศีรษะ ซึ่งมักใช้ผ้าปาน มีดอกดวงสวยงาม หรือผ้าปลงเงิน (ผ้าแพรชนิดหนึ่ง ทำเป็นดอกดวงโดยการใส่ใบดองแห้งจากกล้วยตานี มีดส่วนที่จะทำดอกดวงขณะย้อมสีพื้นของผ้า เพื่อให้ส่วนดอกมีสีต่างจากสีพื้น ผ้าชนิดนี้ทำในปัตตานีสมาัยก่อน) วิธีคลุมก็อาจคลุมโดยปล่อยชายทั้งสองไว้ด้านหลัง หรือจะคล้องชายข้างใดข้างหนึ่งให้พาดโอบไปข้างหลังก็ได้ หญิงไทยมุสลิมที่แต่งกายแบบนี้ มักนิยมเกล้าผมมวยแบบโบราณ หรือปล่อยสายลงมาเมื่ออยู่กับบ้าน

รูปที่ ๒

ในอดีตขณะที่คนไทยมุสลิมแต่งกายกระโจมอกดังกล่าว ชายมุสลิมในท้องถิ่นนี้นิยมแต่งกายด้วยชุด ปูณอปอดอง (รูปที่ ๒) ซึ่งปัจจุบันไม่นิยมแล้ว ประกอบด้วยเสื้อยืดอกกลมสีขาว ผ้าหน้ายาวพอสวมทางศีรษะได้ติดกระดุม ๓ เม็ด แขนสั้น ส่วนผ้าที่นุ่งมีลักษณะเหมือนผ้าขาวม้า ทำด้วยไหมสีสันค่อนข้างจุดจาด ไม่เย็บเป็นถุง ใช้นุ่งทับบนเสื้อ วิธีนุ่งต้องให้ชายทั้งสองข้างห้อยอยู่ตรงกลางเป็นมุมแหลม (ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ปูณอปอดอง) มีผ้า บือแฆ (เป็นผ้าจากเมืองจีน กล้ายแพรดอกในตัวหรือไหม) เป็นผ้าที่มีขนาดเล็กกว่านุ่งทับบนผ้าปูณอปอดองอีกชั้นหนึ่ง เสร็จแล้วเหน็บกริชหรือหอกด้วยก็ได้ การแต่งกายแบบนี้นิยมใช้ สดาง โทกศีรษะ (ภาษามลายูเรียกว่า สดางัน เป็นผ้าโทกศีรษะที่พับเป็นรูปต่าง ๆ)

การแต่งกายของหญิงไทย

รูปที่ ๓

รูปที่ ๔

มุสลิมตามประเพณีดั้งเดิมที่ยังคงความนิยมในปัจจุบัน สำหรับหญิงทุกวัยคือ ชุดกุรง (รูปที่ ๓) ลักษณะเป็นเสื้อคอกลมติดคอ ผ้าหน้าพอสวมศีรษะได้ ติดกระดุมคอ ๑ เม็ดหรือเข็มกลัด ๑ ตัว แขนกระบอกยาวเกือบจรดข้อมือหรือต่ำกว่าข้อศอก ใต้รักแร้ระหว่างตัวเสื้อและแขนต่อด้วยผ้าสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ตัวเสื้อหลวมยาวคลุมสะโพก (คล้ายเสื้อ Kurta ของหญิงปากีสถาน) เสื้อกุรงมักสวมเป็นชุดกับผ้าปาเต๊ะหรือจะใช้ผ้าชนิดเดียวกับเสื้อทำเป็นถุงธรรมดาก็ได้ นุ่งจีบรวมนิ้วข้างเดียวที่สะเอวข้างใดข้างหนึ่งตามแบบการนุ่งผ้าของชาวรัฐยะโฮร์ มาเลเซีย และหากไปงานหุรหาก็อาจนุ่งผ้ายกเงินยกทองที่เรียกว่า ผ้าชอเก๊ะ การแต่งกายแบบนี้มีผ้าคลุมศีรษะหรือคลุมไหล่ดังกล่าวแล้วข้างต้น หรือใช้ผ้าโปร่งที่ปักลวดงาม และมีขนาดเล็กกว่าผ้าป่านคลุมศีรษะโดยทั่วไป สมัยก่อนหญิงที่

แต่งกายแบบนี้มักจะมีเกล้าผมมวยหรือถักเปีย

การแต่งกายของหญิงในท้องถิ่นนี้อีกแบบหนึ่งคือ เสื้อกบายอ ลักษณะเป็นเสื้อคอวี ผ้าหน้าตลอด กัดด้วยเข็มกลัด ซึ่งส่วนใหญ่นิยม กัด ๓ ตัว แต่ละตัวมีสายโซ่ต่อกัน แขนเสื้อยาว ปลายกว้างเล็กน้อย ตัวเสื้อค่อนข้างหลวมยาวคลุมสะโพก ชายเสื้อตรงหรืออาจแหลมเล็กน้อย เสื้อกบายอนี้ใช้กับผ้าถุงธรรมดา ปัจจุบันเสื้อกบายอเป็นที่นิยมเฉพาะหญิงมุสลิมสูงวัยเท่านั้นและมักคลุมศีรษะเช่นเดียวกับการแต่งกายชุดกุรง

สำหรับหญิงที่เป็นหะยีหรือฮัจยะห์ นิยมคลุมศีรษะ ๒ ผืน ๆ หนึ่งเป็นผ้าสีขาวบาง ๆ มีลวดลายเล็ก ๆ หรือไม่มี เรียกว่า มือควาเราะห์ เป็นผ้าที่ซื้อมาจากซาอุดีอาระเบีย ใช้สำหรับปิดผมให้มิดชิด และอีกผืนหนึ่งเป็นผ้าป่านสำหรับคลุมตามประเพณีท้องถิ่น

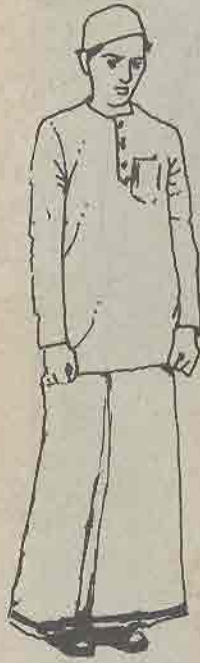
ต่อมาการแต่งกายของหญิงไทยมุสลิมได้วิวัฒนาการอีกขั้นหนึ่ง โดยเฉพาะเป็นที่นิยมในหมู่หญิงสาว ลักษณะคล้ายเสื้อกบายอ แต่นั้นรูปทรงกว่า เสื้อแบบนี้เรียกว่า บานง (ภาษามลายูกลางเรียกว่า บันดง มาจาก Banduang ชื่อเมืองทางตะวันตกของเกาะชวา) เป็นเสื้อที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินโดนีเซียนั่นเอง เสื้อบานงมักตัดด้วยผ้าเนื้อค่อนข้างบาง อาจปักลวดลวดลายตรงชายเสื้ออย่างสวยงามเป็นเสื้อคอวี ผ้าหน้าและพับริมปกเกยซ้อนไว้ตลอด กัดด้วยเข็มกลัดสวย ๆ ๓ ตัว ชายเสื้อด้านหน้าแหลมแขนเสื้อยาวจรดรูปรด (รูปที่ ๔)

รูปที่ ๕

รูปที่ ๖

รูปที่ ๗

ข้อมือ เสื้อบานงใช้ร่วมกับผ้าถุง
ธรรมดาหรือผ้ายกหรือผ้าพันที่
ท้องถิ่นนี้เรียกว่า "กนงมือละ"

ผ้าพันเป็นผ้าลวดลายปาเต๊ะ
ยาวประมาณ ๓ เมตร ไม่เย็บเป็นถุง
วิธีนุ่งผ้าพันนั้นไม่ถ่วงน้ำหนักต้องมี
เทคนิคเฉพาะเพื่อให้ก้าวขาเดินได้
สะดวก ชายผ้าด้านนอกอาจจับทบ
แบบจับหน้านาง หรือม้วน หรือ
อาจปล่อยให้สุดปลายผ้าไว้เลย ๆ
โดยเห็นชายผ้าตรงกลางสะเอว
และนิยมให้ปลายผ้าด้านล่าง
ทะแยงเล็กน้อยด้วย

การแต่งกายของหญิงไทย
มุสลิมในท้องถิ่นนี้ก็เช่นเดียวกับ
หญิงทั่ว ๆ ไปที่นิยมสวมเครื่อง
ประดับเพื่อความสวยงามยิ่งขึ้น
และเพื่อแสดงถึงฐานะ เช่น เข็ม
กลัด สร้อยคอ สร้อยข้อมือ กำไล
มือและต่างหู ต่อมามีการประยุกต์
เสื้อบานง เป็นอีกแบบหนึ่ง คือเป็น

เสื้อคอวีลึก ปิดทับด้วยลิ้นผ้าสาม
เหลี่ยม เสื้อแบบนี้เรียกว่า "บานง
แมแด" (ภาษามลายูกลางเรียกว่า
บันดงเมดาน คำว่า Medan เป็นชื่อ
เมืองทางภาคเหนือของเกาะสุ
มาตรา) (รูปที่ ๕ และรูปที่ ๖)
เป็นเสื้อที่ได้รับอิทธิพลจากอินโด
นีเซียเช่นกัน ผ้าที่นิยมใช้ตัดเสื้อ
แบบนี้กันมากคือผ้าลูกไม้ ผ้ากำมะ
หยี่ ผ้าย่นและผ้าชีพอง เสื้อบานง
แมเดอาจจะนุ่งกับผ้าถุงธรรมดา
ผ้าถุงสำเร็จ ผ้าพัน หรือกระโปรง
ยาวปลายบานก็ได้

สำหรับการแต่งกายของชาย
ในท้องถิ่นนี้แต่เดิมนิยมสวมเสื้อ
"ดีโละเบลางอ" (Telok Belanga
เป็นชื่อเมืองทางภาคเหนือของชวา)
ลักษณะเป็นเสื้อคอกลม อาจมีคอ
ตั้งแบบคอจีนหรือไม่มีก็ได้ (รูปที่
๗) ผ้าหน้าครึ่งหนึ่ง ติดกระดุม
โลหะ ๓ เม็ด สมัยก่อนใช้กระดุม

ทองคำ แขนเสื้อทรงกระบอกกว้าง
ยาวจรดข้อมือแต่พับชายขึ้นมา
เล็กน้อย

เสื้อดีโละเบลางอได้รับ
อิทธิพลจากอินโดนีเซีย นิยมนุ่ง
กับผ้าปาติกัต ซึ่งเป็นผ้าจากอินเดีย
(เป็นผ้าชนิดเดียวกับที่พวกเบงกาลี
ใช้นุ่ง แต่ชาวเบงกาลีไม่เย็บเป็นถุง)
ลักษณะเป็นผ้าถุงชายขวางหรือตา
หมากรุก และใช้วิธีนุ่งทบทั้งสอง
ข้างเข้าหากันแล้วจึงขมวดไว้กลาง
ลำตัว การนุ่งผ้าปาติกัตแบบนี้ได้รับ
อิทธิพลจากอินเดียผ่านชวา

การแต่งกายด้วยเสื้อดีโละ
เบลางออาจมีผ้าคลุมไหล่ที่เรียกว่า
"ตีร์เบ" หรือ "ซื่อแบ" (ภาษา
มลายูกลางเรียกว่า ตีร์บัน) ชุดนี้
เป็นที่นิยมสำหรับ "โต๊ะครู" ซึ่ง
เป็นเจ้าของสถานศึกษาศาสนา
อิสลาม และ "อูสตะซ์" หรือ
ครูสอนศาสนา โต๊ะครูบางท่านนิยม
สวมเสื้อนอกแบบสากลทับเสื้อดีโละ
เบลางออีกชั้นหนึ่ง ส่วนบาง
ท่านนิยมสวมเสื้อสีขาวคล้ายเสื้อ
ดีโละเบลางอแต่ด้วยวาทกรรมทำ
และทับด้วยเสื้อนอกก็มี

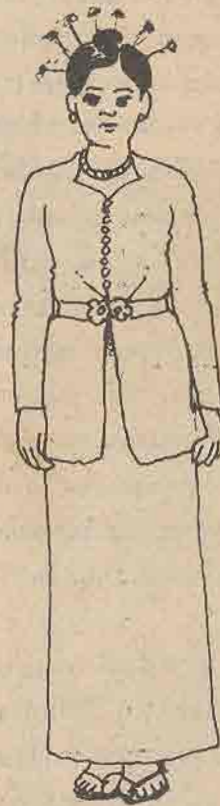
ปัจจุบันนี้เสื้อดีโละเบลางอ
อาจใช้สวมกับกางเกงขายาวแบบ
สากลแต่ยังคงสวมหมวก "ซอเก๊ะ"
ที่ทำด้วยกำมะหยี่สีต่าง ๆ (คล้าย
หมวกของชนบางกลุ่มในปา-
กีสถานและชาวตะวันตกออกกลาง
บางประเทศเช่น ตุรกี) สีที่เป็น
ที่นิยมกันมากคือสีดำ หรืออาจสวม
หมวกขาวที่เรียกว่า "กูปีเยาะ"
ซึ่งเป็นหมวกทรงกลม ทำด้วยผ้า
ปักดินแหววาวหรือปักด้วยด้าย
ธรรมดาหรือถักด้วยโครเชต์ทั้งใบ
ก็มี

รูปที่ ๘

ในวันนักขัตฤกษ์ หรือวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม เช่นวันตรุษ ฆายมุสลิมในท้องถิ่นนี้อาจจะแต่งกายอีกแบบหนึ่งที่เรียกว่า สลิแทน (ภาษาขนตาถูกกลางเรียกว่า เซอรเลนดิง) (รูปที่ ๘) ลักษณะเหมือนชุดประจำชาติมาเลเซีย ที่เรียกว่า ชุดเกอบังซาอัน ซึ่งใช้ในพิธีต่าง ๆ ที่เป็นทางการชุดสลิแทนประกอบด้วยเสื้อคือโละบลาจอ นุ่งกับกางเกงแบบจีนมีผ้าซอแก็ะ ขนาดสั้นกว่าที่ใช้เป็นผ้านุ่งของผู้หญิง นุ่งทับกางเกงให้ยาวเหนือ

รูปที่ ๙

เข่า อาจเห็นบิกริชที่เอวและสวมสตาแก็ก็ได้

ในวันแต่งงานของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คู่บ่าวสาวยังคงนิยมแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองคู่บ่าวสาวที่มีฐานะนิยมใช้ผ้าสีแวววาวหรือผ้าซอแก็ะ และบ่าวสาวมักใช้ผ้าชนิดเดียวกันทั้งชุด เจ้าสาวนิยมสวมเสื้อบานงหรือบานงแมด หรือแบบประยุกต์อื่น ๆ ขาวคลุมสะโพก นุ่งผ้าถุงแบบธรรมดาหรือถุงสำเร็จหรือกระโปรงยาวกรอมเท้า (รูปที่ ๙)

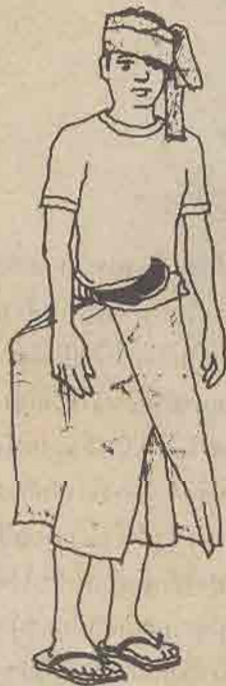
รูปที่ ๑๐

ประดับด้วยเครื่องประดับหลายชิ้น นอกจากนี้เจ้าสาวมักเกล้ามวยเพื่อให้รับกับดอกไม้ที่ปักเรียงเป็นแถวดูสวยงาม ส่วนเจ้าบ่าวแต่งด้วยชุดสลิแทน ใช้ผ้าชนิดเดียวกันทั้งชุด ตั้งแต่ตัวเสื้อ กางเกง ผ้าทับกางเกง และสตาแก็ (รูปที่ ๑๐) ชุดสลิแทนของเจ้าบ่าวมักมีบิกริชหนีบไว้ด้วย เพื่อเสริมความสง่างามให้แก่ผู้สวมใส่ให้เ็นอง ถ้าเป็นบ่าวสาวที่ไม่มีฐานะก็จะแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองแบบใดแบบหนึ่งตามอัธยาศัย

ในปัจจุบันมีโรงเรียนเอกชน

รูปที่ ๑๑

รูปที่ ๑๒

สอนศาสนาอิสลาม หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า โรงเรียนปอเนาะเกิดขึ้นทั่วไปในท้องถิ่นนี้ ทางโรงเรียนได้กำหนดชุดนักเรียนขึ้น โดยที่นักเรียนชายจะสวมเสื้อเชิร์ตสีขาว กางเกงขายาวสีดำหรือสีกรมท่า แล้วแต่ระเบียบของแต่ละโรงเรียน จะกำหนดรวมซอกเก๋าหรือกุปีเยะ ส่วนนักเรียนหญิงจะแต่งด้วยชุดดะวะห์ (รูปที่ ๑๑) ประกอบด้วยเสื้อกุรงสีขาว ผ้าถุงสีพื้น จะเป็นสีใดก็ได้แล้วแต่ระเบียบของแต่ละโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นผ้าถุงสำเร็จหรือกระโปรงปลายบานยาวกรอมเท้า จุดเด่นของชุดดะวะห์ก็คือผ้าคลุมศีรษะอันประกอบด้วยผ้าสีดำสำหรับปิดผม แล้วคลุมทับด้วยผ้าขาวหรือดำยาวคลุมไหล่อีกชั้นหนึ่ง

การแต่งกายของชาวไทยมุสลิมโดยทั่ว ๆ ไปในปัจจุบันนี้ได้ประยุกต์การแต่งกายแบบพื้นเมืองและแบบสากลเข้าด้วยกัน ในท้องถิ่นนี้ตามชนบทชายไทยมุสลิมมักจะแต่งกายอย่างง่าย ๆ เรียบ ๆ ซึ่งเราจะพบเห็นอยู่ทั่วไป (รูปที่ ๑๒) ลักษณะเด่นก็คือ นุ่งผ้าปาติกัตแบบหยักครึ่ง คลบชายสองข้างเข้าหากัน แล้วม้วนชายพกไว้ด้านหน้า สวมเสื้อเชิร์ต หรือเสื้อยืดหรือไม่สวมเสื้อ นอกจากนี้นิยมใช้ผ้าขาวม้าหรือผ้าคลุมศีรษะของผู้หญิงพับเป็นแฉกกว้างประมาณ ๔ นิ้วพันศีรษะ คาดไว้ที่หน้าผาก แล้วโอบรอบไปทางท้ายทอยและพันเหน็บไว้ หรืออาจจะใช้ผ้าขาวหรือผ้าคลุมศีรษะดังกล่าวคาดเอวก็ได้ ถ้าเป็นชาวบ้านที่จะเข้าไปไร่หรือสวนก็มัก

จะเหน็บพรว้าไว้ที่สะเอดด้านหลัง ส่วนหญิงชาวบ้านยังนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อบานง หรือกบายอหรือกุรง หรือเสื้อประเภทท่อนที่ตัดเย็บแบบสากล หรือเสื้อยืด ถ้าอยู่กับบ้านจะไม่ใช้ผ้าคลุมศีรษะ แต่เมื่อออกจากบ้านจึงจะคลุมศีรษะหรือไม่คลุมทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะ วัย และการศึกษา

ระยะไม่นานมานี้ชาวไทยมุสลิมได้เดินทางไปต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศตะวันออกกลาง เพื่อประกอบพิธีฮัจญ์ หรือศึกษาหรือทำงานเป็นจำนวนมากขึ้น ทำให้ลักษณะการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมในท้องถิ่นนี้ได้รับอิทธิพลจากประเทศดังกล่าวมากขึ้น ตามลำดับ ประกอบกับการเผยแพร่ศาสนาของกลุ่มดะวะห์ ทำให้เกิดการแต่งกายเลียนแบบผู้นำดะวะห์อีกแบบหนึ่งด้วย

อย่างไรก็ตามแม้ว่า วัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม วัฒนธรรมคือวิถีแห่งชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ แต่การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงและถือลัทธิเอาอย่างนี้ควร จะคำนึงถึงหลักศาสนาเป็นหลัก ขณะเดียวกันก็ควรจะคำนึงถึงความเหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพและวัฒนธรรม โดยเฉพาะประเพณีอันดีงามที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้สืบทอดกันมาแต่โบราณกาล ควรจะมีสืบต่อไปจนถึงรุ่นลูกหลานในอนาคต □